

BRABANCJA PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

75 HISTORII WOJENNYCH ZMIENIAJĄCYCH ŻYCIE

CROSS X ROADS

WWW.CROSSROADS4045.COM

75 LUDZKICH ISTNIEŃ ZMIENIŁO SIĘ TUTAJ

"Crossroads przedstawia różne widoki, muzea i uroczystości związane z turystyką upamiętniającą w Brabancji, wyjątkową historią, której nie można pominąć." *Dyrektor ds. rynków międzynarodowych, NBTC Holland*

Z dumą przedstawiamy naszą broszurę informacyjną *Tour & Travel dla biur turystycznych*. Chcielibyśmy Państwa zaprosić do naszych miejsc i wydarzeń *Crossroads*, dzięki którym poznają Państwo wszystkie niezwykle i imponujące historie, jakie miały miejsce w Brabancji w okresie od 1940 do 1945 roku.

CROSSROADS: historie wojenne w Brabancji, które zmieniły życie

W roku 2019 i 2020 Brabancja będzie obchodzić siedemdziesięciopięcioletnią rocznicę uzyskania wolności. Pod koniec 1944 roku południe Holandii zostało wyzwolone podczas operacji Market Garden i Bitwy o Skaldę. Północ kraju pozostała pod okupacją aż do maja 1945 roku.

Druga wojna światowa dostarczyła Brabancji niezliczonych opowieści. Miejsce w historii znalazły zarówno chwile pełne niepokoju, jak i nadziei. Krótkie, osobiste wspomnienia dają kompletny obraz wojny. CROSSROADS: HISTORIE WOJENNE W BRABANCJI ZMIENIAJĄCE ŻYCIE to właśnie takie opowieści, wspomnienia, które zmieniły życie pojedynczych osób na zawsze. Niniejsza broszura informacyjna przedstawia sześć takich historii, które stanowią podstawę wydarzeń i uroczystości upamiętniających w 2019 i 2020 roku. Ożywimy te historie, przywołując miejsca, w których się wydarzyły, jak gdyby były one rzeczywistymi świadkami wojny i umożliwimy ich poznanie opowiadając je na nowo we współczesny sposób. Dzięki temu możemy zachować nasze opowieści z czasów wolny, te małe i wielkie, dla przyszłych pokoleń oraz dzielić się nimi.

Główne wydarzenia w 2019 roku

- Glow Light festival Eindhoven, listopad 2019 r.
- Operacja Market Garden 2019; odtworzenie trasy Operacji Market Garden z udziałem ponad 400 pojazdów
14/09 > Trasa południowa: od Leopoldsburg (Belgia) do Veghel (Północna Brabancja, Holandia)
15/09 > do 21/09 Wizyta w bazie głównej w Veghel albo mniejszej Cider White w Grave
22/09 > Trasa północna: wyjazd w kierunku Geldrii
- Bitwa o Skaldę 2019 r.
26/10 > Trasa z pojazdami z II wojny światowej z prowincji Zelandia do Bergen op Zoom, po której następuje parada (wojskowa)
- Informacje o innych wydarzeniach wkrótce

Informacje

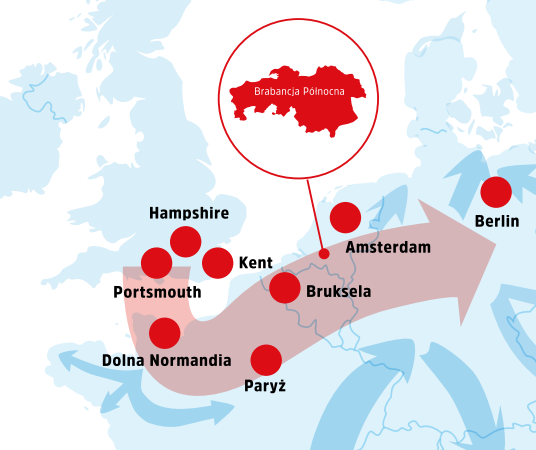
VisitBrabant, Twój partner w TradeServices

VisitBrabant to oficjalna organizacja zajmująca się marketingiem prowincji Północnej Brabancji w Holandii.

Jeżeli mają Państwo jakiegokolwiek pytania albo chcieliby dowiedzieć się czegoś więcej na temat miejsc Crossroads, pakietów i cen (grupowych) bądź uzyskać indywidualną ofertę, prosimy się z nami skontaktować e-mailowo albo telefonicznie:

E trade@visitbrabant.com, **T** +31 13 3030393, **@brabanttrade**

Liberation Route 44-45

Prowincja Brabancja Północna

Z DUMĄ WSPIERANY PRZEZ

ŻYCIE ULEGŁO
TUTAJ ZMIANIE

X01 KANADYJSKI I BRYTYJSKI CMENTARZ WOJENNY

Bitwa o Skaldę była jedną z największych operacji wojskowych przeprowadzonych podczas drugiej wojny światowej. Wojska kanadyjskie, brytyjskie i polskie pod kanadyjskim dowództwem otrzymały rozkazy odbicia od Niemców zachodniego brzegu Skaldy, punktu dostępu do Antwerpii. Większość z poległych pochowanych na obu cmentarzach straciło życie podczas krwawych bitew pod koniec roku 1944.

ZOBACZYĆ, ZROBIĆ I DOŚWIADCZYĆ

Kanadyjski i brytyjski cmentarz wojenny

W Bergen op Zoom są dwa cmentarze wojskowe przypominające o naszej historii wojennej. Obydwa cmentarze znajdują się obok siebie i są ogólnie dostępne od wschodu aż do zachodu słońca.

- *Brytyjski cmentarz wojenny*; z 1284 grobami.
- *Kanadyjski cmentarz wojenny*; z 1119 grobami.

Spotkania upamiętniające

Bergen op Zoom został wyzwolony z reżimu nazistowskiego 27 października 1944 roku. Co roku odbywają się tam uroczystości upamiętniające Bitwę o Skaldę, zorganizowane przez Bevrijdingsmuseum Zeeland (Muzeum Wyzwolenia w Zelandii) oraz Fundację Brabantse Wal.

Kanadyjski Dzień Pamięci

2018 i 2019: 11 listopada

Brytyjski Dzień Pamięci

2018 i 2019: 11 listopada

Muzeum wojny w Ossendrecht

To muzeum, mieszczące się w byłym katolickim domu wojskowym, stanowi prywatną kolekcję. Znajdują się w nim różnego rodzaju materiały pochodzące z drugiej wojny światowej, których tematem przewodnim jest Bitwa o Skaldę.

Kolumny dźwiękowe

Zapraszamy do wysłuchania realistycznych słuchowisk radiowych z opowieściami dotyczącymi wyzwolenia, które toczyły się w tych miejscach podczas wojny.

Rowerowa trasa wolności

Imponujące trasy rowerowe prowadzą przez różne miejsca pamięci ruchu oporu w Bergen op Zoom, Steenberg i Woensdrecht, które były świadkami wielu wydarzeń w czasie wojny.

Dalsze informacje

W celu uzyskania dalszych informacji zapraszamy na naszą witrynę internetową:

www.crossroads4045.com/trade

X 02 MUZEUM WOJNY W OVERLOON

Piekło rozpętało się nad Overloon 12 października 1944 roku. Alianci zbombardowali niemieckie wojska z użyciem ciężkiej artylerii i skomasowanych ataków powietrznych. Każdy dom w Overloon został po kolei odbity przez Brytyjczyków, ale niewielka część wioski ocalała. Kiedy Harry van Daal wrócił po ataku, aby zobaczyć dokonane zniszczenia, postanowił zostawić pole bitwy w nienaruszonym stanie i zachować wspomnienia z tej okropnej wojny.

Miejsce wojny jest w muzeum. To najważniejsze przesłanie Muzeum Wojny w Overloon. Muzeum znajduje się pośrodku pola bitwy pancernej w Overloon w 1944 r. Mieści ogromną, rozbudowaną wystawę na temat Holandii podczas II wojny światowej, przedstawiającą ponad 150 pojazdów wojskowych. Dzięki temu Overloon jest największym muzeum wojny w Holandii.

ZOBACZYĆ, ZROBIĆ I DOŚWIADCZYĆ

Stała wystawa na temat II wojny światowej

- Największa wystawa na temat działania niemieckich wojsk powietrznodesantowych (Fallschirmjäger).
- Bomba burząca, multimedialna prezentacja na temat bombardowań brytyjskich, niemieckich i holenderskich miast.

Wycieczki grupowe z przewodnikiem (dostępne w języku niderlandzkim, niemieckim i angielskim)

Ze względu na bardzo rozległy obszar i niezwykłą kolekcję możliwe jest zorganizowanie kilku różnych wycieczek grupowych. Na przykład imponującej wycieczki prowadzącej wzdłuż niezwykłej kolekcji pojazdów wojskowych.

Specjalne wydarzenia

Pokazy Militracks są organizowane od 2010 roku i stanowią największe na świecie wydarzenie poświęcone inżynierii niemieckich pojazdów używanych podczas II wojny światowej. Ponad 100 rzadkich pojazdów niemieckich z całej Europy przyjeżdża ze swoimi załogami do Overloon. Odwiedzający mogą się nawet nimi przejechać! www.militracks.nl.

2018: 19 – 20 maja 2019 r.: 18 – 19 maja 2020 r.: 16 – 17 maja

Wycieczki po polach bitew

Bitwa pod Overloon to największa bitwa pancerna w historii, jaka miała miejsce w Holandii. Zwiedzanie pól bitew odbywa się w małych grupach w historycznych pojazdach wojskowych.

Brytyjski cmentarz wojskowy, Overloon

Na tym cmentarzu wszystkie, z wyjątkiem jednego, z 280 grobów są brytyjskie; 265 żołnierzy i 14 pilotów. Ten jeden pozostały jest grobem holenderskiego żołnierza. Większość z nich poległa podczas bitew w październiku i listopadzie 1944 roku, gdy Druga Armia Brytyjska zaczęła posuwać się do przodu.

Niemiecki cmentarz wojskowy

Ten cmentarz wojskowy w Ysselsteyn jest miejscem spoczynku ponad 31 500 niemieckich żołnierzy walczących w II wojnie światowej. Jest to jeden z największych cmentarzy tego typu i zdecydowanie największy cmentarz wojskowy w Holandii.

Dalsze informacje

W celu uzyskania dalszych informacji zapraszamy na naszą witrynę internetową: www.crossroads4045.com/trade

**ŻYCIE PAUL VAN OVERVELD
ULEGŁO TUTAJ ZMIANIE**

X 03 SKRZYDŁA MUZEUM WOLNOŚCI

Operacja Market Garden była jednym z najważniejszych wydarzeń wojskowych w historii Holandii. W niedzielę, 17 września, w ciągu 45 minut ponad 4 500 spadochroniarzy zostało zrzuconych nad miejscowością Son. „Paulusfarm” stanowiło idealny punkt orientacyjny dla pilotów, ponieważ nazwa ta była napisana dużymi literami na dachu. Paul van Overveld, mający wówczas 15 lat, doświadczył tego wszystkiego; stracił przyjaciela i wraz z innymi okolicznymi mieszkańcami postanowił pomóc Amerykanom w każdy możliwy sposób.

W Skrzydłach Muzeum Wolności można pójść śladami bohaterskich spadochroniarzy z 101. Dywizji Powietrznodesantowej i przeżyć historię, która doprowadziła do wyzwolenia południowej Holandii.

ZOBACZYĆ, ZROBIĆ I DOŚWIADCZYĆ

Skrzydła Muzeum Wolności

Odwiedzający mogą się dowiedzieć na temat tej imponującej operacji i zobaczyć unikatowe samoloty, pojazdy gąsienicowe i opancerzone, szybowce i wojskowe dżipy. Tutaj znajduje się też ogromna kolekcja broni, takiej jak działa przeciwlotnicze, armaty i mnóstwo amunicji. Jest też kilka unikalnych eksponatów, na przykład Dakota C-53, czołg Sherman, czołg T-34 armii radzieckiej i rozbity szybowiec (z filmu *Szeregowiec Ryan*).

Wycieczki z przewodnikiem

Zapraszamy na dwugodzinną wycieczkę z przewodnikiem, który jest ekspertem w zakresie Operacji Market Garden i opowie Państwu wszystko na ten temat z użyciem zdjęć i fragmentów filmów.

Przejazd wojskowym dżipem

Mogą się Państwo przejechać historycznym pojazdem wojskowym i odwiedzić miejsca lądowania przy „Paulusfarm”, przekształconym w niewielkie muzeum poświęcone szybowcom, które tam wylądowały.

Specjalne wycieczki

- *Wycieczka wojskowa*
Wycieczka w miejsce lądowania oraz pomniki podpułkownika Roberta Cole'a i sierżanta Joe Manna.
- *Wycieczki po polach bitew*
Wycieczki w różne interesujące miejsca w innych wioskach, w których odbywały się bitwy i lądowali spadochroniarze.

Dalsze informacje

W celu uzyskania dalszych informacji zapraszamy na naszą witrynę internetową:
www.crossroads4045.com/trade

X 04 MIASTO EINDHOVEN (FUNDACJA 18 WRZEŚNIA)

Ojciec Hansa Noacha, Żyd, został aresztowany i uwięziony w obozie w Vught. Kiedy Hans wrócił do domu ze szkoły, jego matka i bracia czekali na niego w drzwiach. Jego matka dała mu wybór: „Albo będziesz się ukrywać, albo pójdziesz z nami pracować w obozie”. Ośmioletni Hans postanowił pozostać z rodziną, a co za tym idzie, zostać uwięzionym.

Co roku, 18 września, w Eindhoven odbywają się uroczystości upamiętniające wyzwolenie miasta z niemieckiej okupacji przez amerykańską 101. Dywizję Powietrznodesantową oraz Drugą Armię Brytyjską procesją z pochodniami przechodzącą przez centrum miasta. Tego dnia, po zacieklej walce, brytyjskie i alianckie siły lądowe wkroczyły do Eindhoven od strony Valkenswaard, podczas gdy amerykańscy spadochroniarze nadsięgnęli do centrum miasta od strony Son.

ZOBACZYĆ, ZROBIĆ I DOŚWIADCZYĆ

Uroczystości upamiętniające

Od 1945 roku Eindhoven organizuje wiele imprez historycznych, kulturowych i sportowych, co roku upamiętniając wyzwolenie. To jedyne miasto w Holandii, w którym obchody mają miejsce 18 września. Z tej okazji odbywa się pochód weteranów, pojazdów wojskowych, różnych trup muzycznych i klubów sportowych.

Wirtualne zwiedzanie miasta: (będzie dostępne w 2019 roku)

W 2019 roku Eindhoven przedstawi wojenną historię swojego miasta w bardziej namacalny sposób w postaci wyjątkowej, innowacyjnej i interaktywnej wycieczki po wirtualnej rzeczywistości, w której doświadczenia z czasów wojny i wyzwolenia zostaną odzwierciedlone w 3D w różnych historycznych miejscach.

Miejsca

- „Kompania braci”, historia Dicka Wintersa.
- Bombardowanie „Sinterklaas” 6 grudnia - w tym dniu holenderskie dzieci obchodzą Mikołajki (Sinterklaas), obdarowując się prezentami i słodyczami - kiedy RAF zbombardował fabryki firmy Philips.

- Historia Hansa Noacha, który jako żydowski chłopiec został deportowany do obozów w Vught i Auschwitz i przeżył.
- Wirtualne wyzwolenie miasta Eindhoven w dniu 18 września 1944 roku.
- Strijp S, gdzie uciekinierzy z obozu znaleźli tymczasowe schronienie w szpitalnym oddziale ratunkowym po wojnie.

Historyczna trasa wędrówna CrossRoads (aplikacja)

To inicjatywa mająca na celu upamiętnienie 274 żydowskich mieszkańców Eindhoven, którzy zostali zabici w czasie wojny. Na chodnikach przed domami, w których mieszkali, umieszczono niewielkie kamienie pamiątkowe.

Bieg wolności

Coroczny bieg poświęcony pamięci niektórych wyzwolicieli Eindhoven.

Dalsze informacje

W celu uzyskania dalszych informacji zapraszamy na naszą witrynę internetową:

www.crossroads4045.com/trade

ŻYCIE GEORGE'A
I URSULI LEVY
ULEGŁO TUTAJ ZMIANIE

X 05 MUZEUM POŚWIĘCONE OFIAROM OBOZU VUGHT

Z powodu rosnącej nienawiści wobec Żydów w Niemczech matka George'a i Ursuli Levy wysłała ich do Holandii w nadziei na znalezienie schronienia. Trafili oni do obozu w Vught, gdzie SS-man oddał los ich opiekunki Florence w ręce 13-letniego George'a. Więcej na temat tej i wielu innych historii można się dowiedzieć w muzeum poświęconym ofiarom obozu w Vught.

W 1943 roku w Vught został zbudowany Konzentrationslager Herzogenbusch - jedyny obóz koncentracyjny poza nazistowskimi Niemcami. To miejsce pamięci opowiada o początkach obozu w Vught oraz systemie narodowosocjalistycznym. W ciągu zaledwie 18 miesięcy ponad 32 000 osób zostało uwięzionych, przeważnie dlatego że byli Żydami albo działali w ruchu oporu.

ZOBACZYĆ, ZROBIĆ I DOŚWIADCZYĆ

Przewodnik audio (dostępny w języku niderlandzkim, angielskim, francuskim i niemieckim)

Przewodnik audio zapewnia niezwykle przeżycia, ponieważ wiele historii jest opowiadanych przez byłych więźniów. Opisy obozu w Vught przeplatają się z cytatami pochodzącymi od byłych więźniów oraz ze stosowną muzyką, skomponowaną między innymi przez Louise van de Montel i Mariusa Flothuisa, którzy zostali sławnymi artystami i kompozytorami.

Wycieczki z przewodnikiem

Są to specjalne wycieczki wraz z opowiadaniem więźniów, którzy wymigrowali po II wojnie światowej, takich jak George i Ursula Levy oraz Corrie ten Boom ze Stanów Zjednoczonych. Można też usłyszeć historie osób z Francji, Wielkiej Brytanii, Izraela, Polski, jak również z Niemiec (na temat strażników, kolaboracji, ewakuacji cywilów) lub opowieść kanadyjskich żołnierzy w Vught.

Barak obozowy 1B

Ostatni autentyczny barak obozowy 1B.

Byłe miejsce egzekucji

Pomnik z nazwiskami 329 rozstrzelanych mężczyzn należących do ruchu oporu.

Szczególne dni albo wydarzenia

4 maja: Holenderski Dzień Pamięci Narodowej

10 czerwca: Upamiętnienie wywozu dzieci, 75-letnia rocznica w 2018 roku.

Od marca 2018 r.: Nowa wystawa: Rok ruchu oporu

Dalsze informacje

W celu uzyskania dalszych informacji zapraszamy na naszą witrynę internetową:

www.crossroads4045.com/trade

ŻYCIE GENERAŁA MACZKA
ULEGŁO TUTAJ ZMIANIE

X06 MUZEUM GENERAŁA MACZKA W BREDZIE

W dniu 29 października 1944 roku Breda została wyzwolona przez polską dywizję dowodzoną przez Generała Maczka. Po lądowaniu w Normandii i stoczeniu wielu krwawych bitew Maczek przybył pod granice miasta ze swoją dywizją i wyzwolił Bredę, dom po domu zamiast użycia całej siły swoich czołgów. Wielu polskich żołnierzy zginęło podczas tej zacieklej bitwy o Bredę.

Ostatecznie miasto zostało wyzwolone przez Polaków bez straty wielu ofiar cywilnych. Wkrótce potem stało się oczywiste, że Polacy nigdy nie będą w stanie wyzwolić swojej ojczyzny. Maczek przypomniał swoim wojskom, że pomimo utraty ojczyzny, nadal mieli dla kogo walczyć. Polacy posłuchali swojego Dowódcy i kontynuowali walkę. Poczynając od 2019 roku historia tych Polaków będzie pokazana w miejscu poświęconym pamięci Generała Maczka.

ZOBACZYĆ, ZROBIĆ I DOŚWIADCZYĆ

Miejsce pamięci Generała Maczka

Miejsce pamięci Generała Maczka zostanie zbudowane przy drodze Ettensebaan, nieopodal Polskiego honorowego cmentarza. Monument ten stanowi połączenie niezwykle położonego miejsca i wyjątkowego budynku oraz będzie mieścić stałą wystawę poświęconą Generalowi Maczkowi, a także zapewni przestrzeń na upamiętnienie. To nowoczesne miejsce pamięci zostanie zbudowane w pobliżu grobu Generała Stanisława Maczka oraz wielu innych poległych towarzyszy broni. Wystawa będzie czymś więcej niż tradycyjne muzeum wojny. Miejsce pamięci Generała Maczka łączy opowieści z przeszłości z lekcjami z dzisiejszych czasów.

Prezentacje i wycieczki dotyczące wyzwolenia Bredy

- *Historia życia Maczka*
Generał Maczek, który wyzwolił Bredę w 1944 roku wraz ze swoją 1 Dywizją Pancerną, prowadził interesujące życie.
- *Bitwa o Kapelsche Veer*
W zimie w latach 1944-1945 stoczono zacieklą walkę o Kapelsche Veer nad rzeką Moza. Ta zupełnie niepotrzebna bitwa trwała pięć tygodni i kosztowała życie około 1 200 ofiar: polskich, brytyjskich, kanadyjskich,

norweskich, belgijskich i niemieckich żołnierzy.

- *Breda, trasa spacerowa upamiętniająca Maczka*
Spacer wzdłuż polskiego pomnika i przez park im. Wilhelminy. Park ten jest ważnym miejscem dla upamiętnienia Generała Maczka. Po drodze można także odwiedzić kapliczkę poświęconą wyzwoleniu i obejrzeć rzeźby na drewnianych ławkach dla chóru w kościele „Onze Lieve Vrouwe Kerk”.

Zapraszamy także do odwiedzenia

Dwóch polskich cmentarzy w Bredzie, cmentarzy w Oosterhout i Alphen i udania się na wycieczkę na pole bitwy w Sprang Capelle oraz przejścia się brabancką trasą wyzwolenia Liberation Route Europe Brabant (zapraszamy na stronę: www.liberationroute.com).

Uroczystości upamiętniające

2018: 27 i 28 października: 74. rocznica wyzwolenia
2019: 26 i 27 października: 75. rocznica wyzwolenia

Dalsze informacje

W celu uzyskania dalszych informacji zapraszamy na naszą witrynę internetową:

www.crossroads4045.com/trade

